

ОТЗЫВ ЗАРУБЕЖНОГО НАУЧНОГО КОНСУЛЬТАНТА
на диссертационную работу Трушевой Қымбат Саматқызы,
на соискание степени доктора философии (PhD) по образовательной
программе «8D10110-Медицина» на тему
«Разработка и клиническая оценка эффективности модульной
программы кардиореабилитации у пациентов, перенесших инфаркт
миокарда с и без стентирования»

В рамках данной диссертации Трушева Қымбат Саматқызы провела значительное и комплексное исследование по теме: «Разработка и клиническая оценка эффективности модульной программы кардиореабилитации у пациентов, перенесших инфаркт миокарда с и без стентирования». Работа посвящена актуальной проблеме современной кардиологии и кардиореабилитации, имеющей важное научное и практическое значение, поскольку острый инфаркт миокарда остаётся одной из ведущих причин смертности во всём мире и нередко приводит к инвалидизации пациентов при осложнённом течении.

Внедрение и совершенствование эндоваскулярных методов реваскуляризации миокарда, таких как коронарная ангиопластика и коронарное стентирование, а также развитие других коронарных вмешательств, существенно улучшили прогноз пациентов. Существенный вклад в снижение смертности и улучшение качества жизни больных также внесла современная медикаментозная терапия, включающая ингибиторы ренин-ангиотензиновой системы, β -адреноблокаторы, новые антитромботические препараты, а при осложнённом течении с сердечной недостаточностью — применение современных комбинаций, таких как ингибитор рецепторов ангиотензина в сочетании с ингибитором неприлизина. Эти подходы доказательно способствуют снижению летальности и улучшению клинического течения как осложнённого, так и неосложнённого инфаркта миокарда.

Как клиницисты, мы также знаем из практики, что часть пациентов, несмотря на своевременное лечение и отсутствие жизнеугрожающих осложнений, остается подверженной депрессии. Несмотря на достижения современной терапии, вопрос качества жизни у данной категории больных, а также влияние реабилитации на фоне комплексного медикаментозного лечения, остаётся недостаточно изученным.

В связи с этим тема диссертации, выбранная автором Қымбат Саматқызы Трушева, является чрезвычайно актуальной в современных условиях. Исследование направлено на решение одной из ключевых проблем кардиологии — изучение эффекта разработанной модульной программы кардиореабилитации на улучшение результатов лечения, снижение риска повторных сердечно-сосудистых осложнений и повышение качества жизни пациентов, перенесших инфаркт миокарда с и без стентирования коронарных артерий. Исследование безусловно представляет интерес как для

академического сообщества, так и для практикующих врачей и специалистов в сфере кардиореабилитации.

Разработанная автором комплексная программа реабилитации состоит из пяти модулей. Первый модуль включает исходную оценку состояния пациента с целью определения индивидуальных потребностей. Вторым модулем — курс обучения по вопросам вторичной профилактики коронарной болезни сердца, включая модификацию факторов риска и ознакомление пациента с особенностями заболевания. Третий модуль направлен на оптимизацию медикаментозной терапии. Четвёртый — включает индивидуально подобранные физические тренировки. Пятый модуль реализует психоэмоциональную коррекцию, направленную на снижение тревожности и депрессивных проявлений. Таким образом, программа кардиореабилитации позволяет более точно адаптировать терапевтические мероприятия к клиническим и психологическим особенностям каждого пациента.

Автором получены важные результаты, обладающие научной новизной. Проведено комплексное изучение клинических, лабораторных и инструментальных показателей пациентов, прошедших курс модульной кардиореабилитации.

Реабилитационная программа привела к значимому улучшению физической работоспособности (MET), увеличению максимального потребления кислорода, повышению толерантности к физическим нагрузкам и увеличению продолжительности тренировок. В динамике отмечено статистически значимое улучшение показателей качества жизни у пациентов, перенесших инфаркт миокарда: особенно выражено увеличился уровень удовлетворенности проведённым лечением.

Следует особо отметить, что в исследование были включены пациенты преимущественно с тяжёлым функциональным классом (III–IV ФК). Несмотря на исходно выраженные ограничения, разработанная программа оказала положительное влияние на физическую работоспособность и качество жизни этой группы, что подчёркивает её клиническую ценность.

Полученные результаты подтверждают эффективность модульной программы кардиореабилитации, разработанной соискателем, расширяют существующие научные данные в области кардиореабилитации и позволяют рекомендовать её внедрение в практическое здравоохранение. Диссертационная работа выполнена на высоком методическом уровне. Автором использованы современные клинические, инструментальные и лабораторные методы, а также корректные статистические подходы, что обеспечило достоверность и обоснованность полученных данных.

Результаты исследования имеют существенную практическую значимость и могут быть применены в кардиологических стационарах и специализированных центрах кардиореабилитации.

Текст диссертации написан ясным, научно обоснованным и логичным языком. Структура исследования продумана и последовательно выстроена: все разделы логически взаимосвязаны, что способствует лёгкому восприятию

содержания. Работа содержит достаточное количество иллюстративного материала, что повышает её информативность и наглядность.

Диссертант самостоятельно проводила набор пациентов, консультировала больных, выполняла реабилитационные мероприятия, осуществляла тщательное документирование данных, формировала базу и проводила статистическую обработку результатов. Кымбат Саматқызы проявила глубокие знания в области кардиологии и кардиореабилитации, продемонстрировала умения в анализе доказательной литературы, постановке целей и задач, применении современных методов исследования, точность в изложении результатов и высокий уровень аналитического мышления при интерпретации данных, формулировке выводов и практических рекомендаций. Она зарекомендовала себя как квалифицированный клиницист и компетентный научный исследователь.

Кроме того, диссертант принимала участие в международной научной школе и прошла обучение на курсах повышения квалификации по биомедицинской статистике и академическому английскому языку, организованных CSRDE и British Council, что повысило её профессиональную подготовку и научный потенциал.

Трушева Кымбат Саматқызы - трудолюбивый исследователь и грамотный кардиолог. Диссертационная работа Трушевой Қымбат Саматқызы соответствует всем требованиям, предъявляемым к диссертациям на соискание ученой степени доктора философии (PhD) по образовательной программе «8D10110-Медицина». Представленные в работе результаты имеют высокую научную и практическую значимость. Работа демонстрирует высокий уровень подготовки автора и его способность к самостоятельному проведению научных исследований.

Считаю, что диссертация "Разработка и клиническая оценка эффективности модульной программы кардиореабилитации у пациентов, перенесших инфаркт миокарда с и без стентирования" заслуживает положительной оценки и автор Трушева Кымбат Саматқызы заслуживает присуждения ученой степени доктора философии (PhD).

Научный консультант
д.м.н., профессор

Кудайбердиева Г. З.

8D10110 – «Медицина» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Трушева Қымбат Саматқызының «Миокард инфарктынан кейінгі стенттелген және стенттелмеген науқастарда жүрек оңалтуының модульдік бағдарламасын дайындау және клиникалық тұрғыдан тиімділігін бағалау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми кеңесшінің

ШІКІРІ

Осы диссертациялық жұмыс аясында Трушева Қымбат Саматқызы «Миокард инфарктынан кейінгі стенттелген және стенттелмеген науқастарда жүрек оңалтуының модульдік бағдарламасын дайындау және клиникалық тұрғыдан тиімділігін бағалау» тақырыбы бойынша ауқымды әрі кешенді зерттеу жүргізді. Бұл жұмыс кардиология мен кардиореабилитация саласындағы өзекті мәселеге арналған және ғылыми әрі клиникалық тұрғыдан маңызды мәнге ие.

Жедел миокард инфаркты әлем бойынша өлім-жітімнің жетекші себебі болып қалып отыр және асқынған жағдайда науқастардың мүгедектікке ұшырауына алып келеді. Миокардтың эндоваскулярлық реваскуляризация әдістерінің, оның ішінде коронарлық ангиопластика, коронарлық стенттеу және өзге де коронарлық араласулардың енгізілуі мен жетілдірілуі, сондай-ақ ренин-ангиотензин жүйесінің ингибиторлары, бета-блокаторлар, жаңа антитромботикалық дәрілер сияқты заманауи медикаментоздық терапияның қолданылуы, жүрек жеткіліксіздігімен күрделенген жағдайларда ангиотензин-рецептор блокаторлары мен неприлизин ингибиторларының жаңа комбинацияларын пайдалану — асқынған және асқынбаған миокард инфарктысы бар науқастардың өлім-жітімін төмендетуге айтарлықтай ықпал етті.

Клиникалық дәрігерлер ретінде біз тәжірибеден білеміз: өмірге қауіп төндіретін асқынулар болмағанына және тиісті ем жүргізілгеніне қарамастан, кейбір науқастар депрессияға бейім келеді. Жоғарыда аталған жетістіктерге қарамастан, бұл науқастар тобында өмір сүру сапасының деңгейі және заманауи ем аясында оңалтудың әсері жеткілікті дәрежеде зерттелмеген.

Осыған байланысты докторант Қымбат Саматқызы таңдаған диссертация тақырыбы қазіргі жағдайларда аса өзекті болып табылады. Зерттеу кардиологиядағы негізгі мәселелердің бірі — әзірленген модульдік бағдарлама оңалтудың ем нәтижелерін жақсартуға, жүрек-қан тамырлық асқынулардың қайталану қаупін төмендетуге және стенттелген және стенттелмеген коронарлық араласудан кейін миокард инфарктысын өткерген науқастардың өмір сүру сапасын арттыруға әсерін бағалауға бағытталған. Бұл жұмыс академиялық қауымдастық үшін де, клиникалық тәжірибедегі мамандар үшін де үлкен қызығушылық тудырады.

Автор әзірлеген кешенді жүрек оңалту бағдарламасы бес негізгі модульден тұрады. Бірінші модуль — науқастың бастапқы жағдайын жан-жақты бағалау және жеке қажеттіліктерін анықтау. Екінші модуль — коронарлық жүрек ауруымен ауыратын науқастарға арналған екінші реттік профилактика бойынша оқыту: ауру туралы түсіндіру, қауіп факторларын модификациялау, өмір салтын өзгертуге ынталандыру. Үшінші модуль — медикаментозды терапияны оңтайландыру. Төртінші модуль — бақылаудағы жаттығу терапиясы және физикалық белсенділікті кезең-кезеңімен арттыру. Бесінші модуль — психоэмоционалдық түзету және науқастың стреске төзімділігін күшейту.

Осылайша, ұсынылған модульдік жүрек оңалту бағдарламасы әрбір науқастың жеке ерекшеліктеріне бейімделген, дәл бағытталған оңалту шараларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Автор маңызды ғылыми жаңалығы бар нәтижелерге қол жеткізді. Модульдік жүрек оңалту курсынан өткен науқастардың клиникалық, зертханалық және аспаптық деректері жан-жақты зерттелді.

Жүрек оңалту бағдарламасы физикалық жұмысқа қабілеттіліктің (MET) айтарлықтай жақсаруына, максималды оттегі тұтынуының артуына, жаттығу ұзақтығының ұлғаюына және бМЖТ көрсеткіштерінің жақсаруына алып келді. Миокард инфарктынан кейінгі науқастардың өмір сүру сапасын динамикада бағалау нәтижелері оңалту курсы аяқталғаннан кейін едәуір жақсаруды көрсетті, атап айтқанда, жүргізілген емге қанағаттану деңгейі айтарлықтай өсті.

Айрықша атап өту керек, зерттеуге енгізілген науқастардың басым бөлігінің функционалдық класы 3–4 болды. Соған қарамастан, оңалту бағдарламасы бұл топтағы науқастардың өмір сүру сапасы мен физикалық жұмысқа қабілеттілігін жақсартуда оң әсерін көрсетті.

Бұл нәтижелер ізденуші әзірлеген модульдік жүрек оңалту бағдарламасының тиімділігін дәлелдейді және кардиореабилитация саласындағы бар білімді толықтырып, оны клиникалық тәжірибеде қолдануды ұсынуға мүмкіндік береді. Диссертациялық жұмыс жоғары әдістемелік деңгейде орындалған. Автор клиникалық, аспаптық және зертханалық зерттеу әдістерін, сондай-ақ заманауи статистикалық тәсілдерді қолданды. Бұл әдістер алынған деректердің дәлдігі мен ғылыми негізділігін қамтамасыз етті.

Алынған нәтижелердің практикалық маңызы зор. Олар стационарларда және кардиореабилитация орталықтарында реабилитациялық бағдарламаларды жүргізу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Диссертация мәтіні анық әрі жүйелі тілмен жазылған. Жұмыстың құрылымы жан-жақты ойластырылған және нақты ұйымдастырылған. Барлық бөлімдер бір-бірімен логикалық байланыста, бұл материалды жеңіл қабылдауға мүмкіндік береді. Жұмыста көрнекілікті арттыратын иллюстративтік материалдар жеткілікті.

Диссертант материалды өз бетінше жинап, науқастарға консультация жүргізді, оңалтуды жүзеге асырды, қатысушылардың файлдарын мұқият ресімдеп, деректер базасына енгізді, ғылыми материалды өңдеді. Қымбат Саматқызы дәлелді медициналық әдебиетті талдау, мақсаттар мен міндеттерді дұрыс қою, заманауи зерттеу әдістерін қолдану, статистикалық өңдеуді жүргізу, зерттеу нәтижелерін нақты баяндау, сондай-ақ алынған деректерді талдау мен интерпретациялау, қорытындылар мен практикалық ұсынымдар әзірлеу барысындағы аналитикалық қабілеттерін көрсетті. Ол өзін кардиология және кардиореабилитация саласының білікті маманы ретінде ғана емес, сонымен қатар жоғары деңгейдегі ғылыми қызметкер ретінде де таныта білді.

Ол халықаралық ғылыми мектепке қатысты, сондай-ақ, CSRDE және British Council ұйымдастырған биомедициналық статистика және академиялық ағылшын тілін қолдану бойынша халықаралық біліктілікті арттыру курстарына қатысып, өз білімін жетілдірді.

Трушева Қымбат – еңбекқор зерттеуші және білікті кардиолог. Трушева Қымбат Саматқызының диссертациялық жұмысы «8D10110 – Медицина» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін қойылатын барлық талаптарға толық сәйкес келеді. Жұмыста ұсынылған нәтижелердің ғылыми және практикалық маңызы жоғары. Диссертация автордың кәсіби дайындығының жоғары деңгейін және ғылыми зерттеуді дербес жүргізе алатындығын айғақтайды.

Мен «Миокард инфарктынан кейінгі стенттелген және стенттелмеген науқастарда жүрек оңалтуының модульдік бағдарламасын дайындау және клиникалық тұрғыдан тиімділігін бағалау» атты диссертациялық жұмысты жоғары бағалауға лайық деп санаймын және автор Трушева Қымбат Саматқызына философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін беру орынды деп есептеймін.

Ғылыми кеңесші

м.ғ.д., профессор /мөр бар/ /қолы бар/

Г.З. Кудайбердиева